

Schone lei: winst voor iedereen!

Huidig systeem is failliet

De schadeafhandeling van gaswinningschade is onder regie van de NAM de afgelopen jaren volledig vastgelopen. In de afgelopen jaren zijn verwoede pogingen gedaan het tij te keren, NAM bracht CVW in stelling, daarna de overheid de NCG. De laatste substantiële interventie in de schadeafhandeling is de instelling van de arbitrageprocedure geweest, in mei vorig jaar. Al na negen maanden bleek dat ook deze instantie het tij niet kon keren. De behoefte aan objectieve geschilbeslechting is zo groot dat het aantal zaken waarbij een beroep gedaan wordt op de arbitrage te hard is gegroeid. Het systeem dreigt door het eigen succes vast te lopen en daarmee onderdeel te worden van het totale probleem. Wachttijden lopen nu al op tot 6 maanden.

De Onderzoeksraad voor Veiligheid concludeert in haar recente rapport dat *“het nieuw ingerichte stelstel er niet toe heeft geleid dat de onvrede over het schadeproces van schadeafhandeling is weggenomen.”* Ook de Onafhankelijk Raadsman stelt in zijn Jaarrapportage 2016 dat *“het vertrouwen van de inwoners van Groningen momenteel erg laag is.”*

Wij concluderen dat wij met alle goede bedoelingen niet verder zijn gekomen dan ‘pleisters plakken’. Conflicten groeien in aantal en omvang, meer bureaucratie lijkt het enige antwoord.

Kern van alle conflicten is: de vaststelling van de relatie tussen mijnbouwactiviteiten en schade.

Alles in deze éne kernzin staat ter discussie:

- Het feit dat de veroorzaker van de schade ook de vaststeller van de schade is.
- Het feit dat daarvoor een protocol is gemaakt, waarbij de schademelder (soms zwaar) administratief belast wordt en diens rechtspositie onvoldoende is geborgd.
- Het feit dat het vaststellen van schade uitsluitend gebaseerd wordt op de relatie met ‘aardbevingen’ i.p.v. zoals wettelijk voorgeschreven: mijnbouwschade.
- Het feit dat mijnbouwschade wetenschappelijk onderbouwd vaststellen in Groningen nauwelijks kán. We weten domweg onvoldoende over de werking van de ondergrond, gecombineerd met gaswinning (inclusief bodemdaling als bijproduct van de gaswinning) en het schaderisico. Als NAM en overheid twintig jaar geleden waren begonnen met systematisch onderzoek, monitoring en data opbouw had dat misschien nu uitgemaakt. Iets vaststellen kan momenteel niet zonder het doen van meerdere aannames.

- Wat is hier de definitie van 'schade'? Is schade alleen cosmetisch? Is schade ook constructieve schade? Is waardedaling ook schade? Zijn bijkomende kosten ook schade? Immateriële schade? Gezondheidsschade? Omzetschade?
- Na een lange aanloop is eindelijk in de Mijnbouwwet een omkering van de bewijslast is opgenomen. Dit heeft echter in de praktijk niet tot een andere werkwijze geleid. Ieder beroep daarop moet eerst tot voor de rechter of arbiter worden gebracht.

Over al deze punten is de afgelopen jaren veel gediscussieerd. We kwamen er niet uit, en we gaan er niet meer uit komen. Het pleisters plakken of noodverbanden leggen moet nu afgelopen zijn. Zet een streep onder het verleden en ga met een schone lei verder. Het huidige systeem is failliet.

Opruimen met voordeel van de twijfel voor schademelder

Dat nu onvoldoende kennis voor handen is, kan niet afgewenteld worden op individuele pandeigenaren. Waar de kennis ontoereikend is, moet dat na 'de schone lei operatie' in het voordeel van de eigenaren werken. Dat was ook de intentie van het wettelijk invoeren van de 'omkering van de bewijslast'. Het lijkt erop dat de NAM anticipeert op een andere interpretatie en zoveel mogelijk in het werk stelt om te beargumenteren dat de schade mogelijk ook door iets anders dan gaswinning kan zijn veroorzaakt. In de schone lei operatie kunnen we dat pad niet op; want ook dat zal voorlopig omstreden blijven. In de opruimactie om te komen tot een schone lei gaan we uit van 'voordeel van de twijfel aan eigenaar'. Dit is de juiste interpretatie van de omkering bewijslast: de NAM moet kunnen bewijzen dat de bodem ergens niet heeft bewogen als gevolg van gaswinning. Het 100% kunnen uitsluiten. En dat kan niemand op dit moment met volledige zekerheid, óók niet in het zogenoemde 'buitengebied'.

Al eerder hielden we een pleidooi voor een 'generaal pardon'. Die term wordt ons ontraden, want 'politiek beladen'. We leveren hem graag voor in voor een betere, maar dan wel één die net zo goed de lading dekt. Generaal pardon betekent dat je voor één keer alle beperkingen, regeltjes en procedures aan de kant schuift en amnestie verleent. Concreet betekent dit: alle geregistreerde schade wordt gerepareerd, ervan uitgaande dat deze is veroorzaakt door gaswinning. Gevallen waarbij de schade evident en in zijn geheel door iets anders dan gaswinning is veroorzaakt valt hierbuiten (bijvoorbeeld stormschade, brand, lekkage, enz). We stellen een splitsing voor: complexe schades meenemen en herstellen in het kader van de versterkingsoperatie (is altijd maatwerk); meer eenvoudige schades zonder soebatten herstellen.

Hoe zien we dat voor ons?

Alle op een (snel!) bepaald moment gemelde schades, ongeacht A,B of C status of nog 'in procedure' zullen worden gerepareerd. Ook ongeacht wáár die schade zich bevindt. Alleen indien de NAM kan aantonen dat een schade evident géén gevolg kan zijn van gaswinning kan dit anders liggen.

Dit zou kunnen door alle inwoners de mogelijkheid te geven een 'status update' van hun woning online in te voeren. Op basis van tekeningen, foto's, eventuele rapporten en eventueel met begeleiding. **Door bewoners verantwoordelijkheid en vertrouwen te geven, herstellen we ook weer**

vertrouwen. Bovendien levert dit een actueel schadebeeld op en tevens een nulmeting op grote schaal.

Gebouwen met aanzienlijke schade worden in een 'preventief versterkingstraject' gezet. Het herstellen van schade wordt dan geïntegreerd met de versterking van dat gebouw, iets wat op termijn in de meeste gevallen toch onvermijdelijk zal zijn. Dat betekent in de schade een kostendrukkend proces.

Gelijktijdig wordt het reguliere schadeproces tijdelijk, voor een paar maanden, 'stil gelegd'. Nieuwe schademeldingen worden geregistreerd en opgenomen in de woningstatus. Bij veiligheidsissues wordt direct ingegrepen voor het overige worden de meldingen 'on hold' gezet in afwachting van de schone lei: de nieuwe werkwijze waarbij de bewijslast wordt omgekeerd en de overheid de claims van individuen overneemt en verhaalt op de NAM.

Op uiterlijk 1 november van dit jaar start schone lei: een nieuw, onafhankelijk proces waarbij omkering bewijslast in het nieuw te definiëren 'effectgebied' leidend is. Het effectgebied is het gebied waar bodembeweging door gaswinning in welke zin dan ook (daling, trilling, beving, enz.) *in potentie* kan plaatsvinden. Een fijnmazig meetnetwerk zal de komende jaren kunnen leiden tot een steeds scherpere afbakening van dat effectgebied. Er is dus spraken van één gebied en niet van binnen- en buitengebieden.

Kort gezegd: binnen een ruim gebied worden schades tot zeker 5.000 euro direct gerepareerd, daarboven volgt een inspectie. Niet zozeer een schadeinspectie maar een inspectie met het oog op mogelijke integratie van versterking én schadepreventie. Maatwerk wordt het uitgangspunt. Behoeft van, en vertrouwen in bewoners zijn leidend.

Voor buiten het effectgebied en voor 'uitzonderlijke gevallen' wordt een nieuw, onafhankelijk schadeinspectieproces ingericht – met hoog gekwalificeerde inspecteurs en gevalideerde handboeken. Input daarvoor ligt gedeeltelijk klaar (onderzoek TU-Delft, ervaringen W&B, herijking handboek TU Eindhoven, enz).

Wat kost dat en wie gaat dat betalen?

Het kost wat het moet kosten. Wat moet, dat moet. En dit moet, al was het maar om het simpele feit dat de Mijnbouwwet moet worden uitgevoerd.

Is er risico op overwaardering van schade? Ja, vast een paar procent. Maar de gemiddelde Nederlander, en zeker de nuchtere Groninger, is geen profiteur. 95% neemt haar verantwoordelijkheid en zet er samen de schouders onder. Mits zij verantwoordelijkheid en vertrouwen ook echt krijgen. Laten we de bekende 80-20 regel aanhouden: inzetten op grote kansen (>80%) en niet (weg)organiseren op risico's (<20%).

Er wordt dus vanuit gegaan dat bewoners een terechte melding doen maar zij moeten voor een mogelijke steekproefcontrole wel foto's, facturen e.d. bewaren. Hetzelfde geldt voor het controleren van aannemers en dergelijke, ook die moeten steekproefsgewijs gecontroleerd worden. Wij pleiten niet voor een erkenningsregeling maar wel voor een 'zwarte lijst'. Aannemers die opzettelijk profiteren van de situatie krijgen in dit verband geen werk meer.

De eenvoud en eenduidigheid van deze aanpak zal in ieder geval de proceskosten kunnen drukken. Momenteel gaat er te veel geld zitten in proceskosten en niet in herstel van schades; volgens de kwartaalrapportage van de NCG vormen de proceskosten 42% van de schadekosten. Dat doet geen recht aan de positie van bewoners en is verkwisting van geld.

De werkelijke kosten van een schone lei operatie zijn sowieso lastig te duiden omdat de opbrengsten daartegen afgewogen moet worden. Die zijn minder makkelijk direct in euro's uit te drukken maar op termijn voor alle betrokkenen van onschatbare waarde.

De Staat zal, al dan niet middels een (rampen)fonds, deze aanpak moeten aanbieden. De Staat moet garant staan voor het fonds en zal verhaal moeten halen bij de NAM als aansprakelijke partij. Bewoners moeten niet langer worden gedwongen om discussies te voeren met een multinational over de betaling van de rekening. De overheid neemt niet de aansprakelijkheid van de NAM over maar wel de claims van de individuen.

Wat levert het op?

Winst voor iedereen!

Voor alle betrokkenen betekent een dergelijke aanpak een streep onder het verleden. Wat gebeurd is, is gebeurd. Vanaf nu doen we het anders. Alle tijd, aandacht en energie kan nu gericht worden op de vele malen ingrijpender én vele malen kostbaardere versterkingsoperatie. Hoe zorgen we dat Groningen weer veilig en perspectiefrijk wordt. Dáár moet het vanaf nu over gaan!

Voor de bewoners betekent dit meer verantwoordelijkheid en eigen regie over hun eigen woning en ultieme ontzorging in het schadeproces. Zij hoeven zich niet meer druk te maken om inspectierapporten, om contraprocedures, om aktes van (dis)akkoord, om arbitrage zaken. Iets waar een gemiddelde Nederlandse woningeigenaar ook niet mee bezig is. Bovendien wordt de bewoner vertrouwen geschonken, een belangrijke stap naar vertrouwen herstellen.

Voor de NAM (Shell & Exxon) betekent dit dat ze een enorme slag kunnen maken in proceskosten (nu nog 42%!) Ze kopen daarnaast tijd om zich ordentelijk terug te trekken, en hebben de kans een 'license to operate' te creëren voor bijdragen aan energietransitie in Groningen. Sturing op de toekomst wordt eenvoudiger en voorspelbaarder.

Voor NCG betekent dit dat hij niet verder het moeras hoeft in te lopen. Deze erfenis uit het verleden is zo belastend dat de NCG, met of zonder bevoegdheden, niet werkelijk kan gaan vliegen. De NCG kan volgend jaar werkelijk met een schone lei starten en het proces zo inrichten dat er met minimale proceskosten maximaal wordt ontzorgd. De nulmeting gaat op alle onderdelen (schade, versterken, waardeontwikkeling) en in alle fases, het proces versoepelen. Het zal in alle opzichten uiteindelijk zeer waardevol en de investering waard blijken.

Kortom:

Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald!

Amersfoort/Groningen 31 maart 2017